

מאסיפת המורשת

מאוצרו של מורשת חכמי אמעריקא, לחקר הרבנים הקדונים מארה"ב

עלון ז', פרשת וישלח תשע"ו

בשבוע זו עורכים אנו את תולדותיהם של שלשה אישים נכבדים אשר על כל הפרטים אודותיהם שנצטברו על שלחנו עד כה, עדיין הפרוץ מרובה על העומד ומעט הוא אשר אנו יודעים עליהם. נשמח אם יש מישהו מהקוראים הנכבדים היודע להוסיף פרטים לתולדותיהם של הרבנים ואדמו"רים אלו, להנציח זכרם בין שאר רבני ואדמו"רי אמעריקא שחיו ופעלו פה בימי קדם.

האדמו"ר מנוארק רבי חיים הכהן זצ"ל

לאחרונה איקלע לאחד מחברי מכונו 'מורשת חכמי אמעריקא' לבקר בבית החיים העתיק דשל העיר נוארק נוי דזשערסי, המבקר נתקל באהל-רבני המסמן את קברו של אדמו"ר בשם רבי חיים ב"ר נחמן הכהן שנפטר בשנת תר"פ. האדמו"ר נקבר בחלקת **קהלת "ביהכ"נ קדושת לוי דאנשי רומעניא"** דנוארק.

ראש השושלת למשפחה נכבדה זו היה רבי דוד הכהן מרדומישלא זצ"ל המפורסם בכינויו 'רבי דוד מגיד' שהיה מגדולי תלמידי הרה"ק מבארדיטשוב והרה"ק ה'חוצה' מלובלין זי"ע, מוצאו היה ממשפחת כהנים מיוחסת אשר צדיקי הדורות הקפידו לפדות את בכוריהם אצל משפחה זו.

הראשון ממשפחת כהנא שהשתקע בארה"ק היה הרה"צ רבי ברוך דוד כהנא זצ"ל מוישניצא מחשובי תלמידי הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו ובנו הרה"ק בעל ה'דברי יחזקאל' משינאווא, שעלה לשם בשנת תרל"ג עפ"י פקודת רבו ה'דברי חיים'. רבי ברוך דוד שימש כפקיד ואמרכל של כולל גאליצי בארץ הקודש, ויסד את הקלויז דחסידי 'צאנז' בעיה"ק צפת. חיבת ארצינו הקדושה ומצות ישוב ארץ ישראל מלאו את לבו הטהור ולכן אסף לקוטי בתר לקוטי בענין זה וכנסם לתוך ספריו 'חיבת הארץ' ו'ברכת הארץ' אשר הוציאם לאור ע"י בנו בשנת תרנ"ז. רבי ברוך דוד נשאר לגור בצפת ושם נפטר ונטמן בחורף שנת תרפ"ה.

בנו אחריו היה הרה"צ רבי נחמן כהנא זצ"ל שנולד בשנת תרכ"ט ובגיל ארבע עלה עם אביו לארה"ק, רבי נחמן המשיך והחזיק בדרכי אביו בעיה"ק צפת ובהנהלת קופת הצדקה דכולל גאליצי בכל הארץ. נפטר ה' סיון תרצ"ז והותיר אחריו בנים חשובים רבנים מפורסמים בארץ ובחו"ל.

חיבורו של ר' ברוך דוד
בהוצאות בנו ר' נחמן כהנא

לחברי המורשת היתה זו מציאה רבה אשר עליה חכינו זמן רב, כי המודעות שהופיעו בעיתון ה'מארגן זשורנאל' במשך השנים תרע"ו-תר"פ, אודות **האדמו"ר החסידי מנוארק הצדיק רבי חיים הכהן**, העובר מהכא להתם ומהתם להכא, קלטו מכבר את תשומת עינינו, אבל לא יכולנו לעקוב על זהותו של האדמו"ר. ומה גם שכשהודיעו בעלי העיתון ע"ד פטירתו נפלה טעות בשם אבי הרב וכתבו 'אהרן' במקום 'נחמן'.

לתולדות האי אדמו"ר נצטט מתחלה מדברי עיתון ה'מארגן זשורנאל' מיום כ"ה שבט שנת תר"פ אודות פטירתו הפתאומית:

"ר' חיים בר' אהרן הכהן, אדמו"ר חסידי מפורסם, נפטר אתמול בשעה שלש אחה"צ מדלקת ריאה ר"ל בימי שלשים ושלש לחייו / הנפטר הינו נכדו של הרבי מטאמיע, מוצאו מצפת בארץ ישראל, ועל אף שהותו בנוארק לא יותר מחמש שנה, התחבב אצל כל היהודים תושבי נוארק, האדמו"ר מניח אחריו את אשתו וחמש יתומים. אשתו הגיע לכאן מארץ ישראל רק לאחרונה אחרי טלטולים משך שתי שנים. הרב ר' מרדכי רייזעמאן מפילאדעלפיע הוא גיסו של הנפטר. הלוי' יתקיים למחר בשעה אחד עשר בבוקר ממגוריו 134 רחוב טשארלטאן, יובילו אותו לפני כמה בתי מדרשים שבו יספדו אותו רבנים דגולים ויובל לקבורה בביה"ח של לינת הצדק."

השני מבני רבי נחמן כהנא מצפת היה רבי חיים שנולד בעיה"ק צפת בשנת תרנ"ז לערך. כמעט שאין לנו ידיעה אודות קורות חייו הקצרים, זאת ידענו שבשנת תרע"ו הופיע לחופי ארה"ב ונתקבל באהבה רבה לשמש ברבנות בק"ק "קדושת לוי אנשי רומניא" בעיר נוארק שבנוא דזשערסי, ובד בבד נתגלה כאדמו"ר חסידי מפורסם באמריקא עם חסידים אדוקים. בשבתו בנוארק גם יסד חברה 'מחזיקי הדת' כדרך שנהגו אז האדמורים בארה"ב להקהל את אנשים היראים שותומ"צ

ולאגדם בחבורה אחת ובמיוחד להבטיח קבורה הגונה ע"ד התורה לאחר מעו"ש.

להיוודע על פרטים נוספים בתולדותיו של רבי חיים, נעתיק עוד קטע מעיתון הנ"ל מיום כ"ב אב שנת תרע"ט, ששופך מעט אור על אודות טיב משפחתו ופרטים על זוגתו, ואולי מכך גם נדע מקור להתעטפותו באדרת האדמו"רית:

"שתי נשים רבניות באו הנה

אחר גלות ארוכה. אחרי מאבק

קשה של שתי נשים שנהלו משרד ההכנסת אורחים ועזרת ההגירה (HIAS) מ29 רחוב איסט בראדוויי בניו יארק, עלתה בידם להביא לנוי יארק את אשת האדמו"ר מנוארק רבי חיים כהן מהכתובת 134 טשארלס סטריט בנוארק עם חמשת ילדיו. עמה הגיע גם אחותה אשת הרב מ. רייזעמאן מהכתובת 823 נארט רחוב הששית שבפילאדלפיה.

הרבניות הגיעו על האני' 'פראנס' מקו צרפתית, אשת האדמו"ר מנוארק מרת יוטא כהן היא בת 32 שנה וילדיה בין הגילים ארבע עשרה ושש שנים. אשת הרב רייזעמאן מרת יוכבד רייזעמאן היא בת 27 שנה.

שניהם נולדו בארץ ישראל ולפני שנתיים בעת מלחמת העולם הלכו משום למדינת שווייץ. במשרד ההכנסת אורחים נתקבלו עכשיו את התעודות הנחוצים מוואשינגטון להביאם אל בעליהם. לנשים האלו יש הרבה מה לספר על אודות צרת המלחמה בארץ ישראל לפני שעזבוהו, ועל אודות פליטי המלחמה השוהים בשווייץ. מהספינה הביאו אותם למשרד ההכנסת אורחים שמה קבלו ארוחה כשרה וטעימה להחיותם. מרת רייזעמאן הלכה משם לפילאדלפיה ולהרבנית מנוארק באו משלחת של עשרים וחמש חסידים מנוארק ללוותה עם ילדיה לביתם."

מן הכתבה מגלים אנו כאן את שם אשתו מרת יוטא ושם גיסו רבי מרדכי רייזעמאן ואשתו יוכבד אשר אחרי דרישה וחקירה עולה שחותנם

של שני הרבנים היה רבי ראובן יהודה הכהן טורנהיים ז"ל בן רבי שלמה יצחק הכהן בהרה"ק רבי ישכר בעריש טורנהיים זצ"ל ה'עבודת יששכר' מוואלברוז' תלמידו של הרה"ק מראדושיץ ושא"צ.

בנו של העבודת יששכר רבי שלמה יצחק טורנהיים זצ"ל עלה לירושלים עיה"ק תובב"א בשנת תרל"ד, בשנת תר"ם הקים שם את חברה 'עיר הצדק' ויזם בניית שכונה בירושלים, צפונית לשער שכם. וכדי לזכות את תושבי ארה"ק וחז"ל במצוות קניית ד"א באר"י ובמצוות

ישוב אר"י, הדפיס שטרות בשם 'ספר המקנה' אשר ע"י פעל לגייס כספים בעד יזמתו.

האדמו"ר רבי חיים כהנא נפטר אחרי חולי קצרה בגיל צעיר של שלשים ושלש שנים בלבד ביום כ"ה שבט שנת תר"פ והובא לקבורה כנ"ל בביה"ח דק"ק קדושת לוי אנשי רומני' ובנו אהל על קברו. הניח אחריו אשתו וחמש יתומים. בנו הבכור רבי הירש לייב למד בישיבת חברון ובעת הפרעות ע"י הערביים

בשנת תרפ"ט ניצל בדרך נס, שמש כרב ומנהיג בכמה בתי מדרשים, והיה פעיל להקים ישיבות אחי תמימים דחסידי ליובאוויטש בעיר נוארק, ונפטר בשנת תשל"ח. הרבנית יוטא נישאת עוה"פ לאיש אחד בשם רבי שלמה יעקב פרידמאן תושב נוארק ונולדו להם עוד בנים ובנות, אחד מבניהם 'מארטין פרידמאן' היה ראביי ריפורמי מפורסם שפעל הרבה למען זכויות אזרחיות (סיוויל רייטס) באמריקא.

יצויין שרוב בניו של הרב נחמן כהנא באו לארה"ב ה"ה רבי מרדכי שהיה ר"מ בעיר צפת בא בשנת תרצ"ט ושהה כאן משך כמה שנים; רבי יחזקאל שרגא (חתן הג"ר ברוך שלום טריינין רב דגול בברוקלין) שמש כרב בעוועניו יו עדיקעשאנעל צענטער וחבר ספר 'דאס נאציאנאל רעליגיעזע ווארט' (בנו היה מאיר [דוד] כהנא הי"ד מייסד מפלגת 'כך'); רבי לוי יצחק רב בקהל תפארת ישראל ואהבת תורה בויליאמסבורג ומח"ס 'משאת בית הלוי' בא בשנת תרפ"ה ונפטר בשנת תשי"א מנו"כ סמוך להגאון ר' ראובן גראזאווסקי. גם אחד מחתניו של רבי נחמן ה"ה רבי יחזקאל יוסף גרין שמש כרב בעיר סט פאול שבמינאסאטע.

הרב מרדכי הלוי רייזעמאן גיסו של האדמו"ר מנוארק היה גם הוא דור שלישי יליד ארה"ק בנו של הרב חיים ישעי' הלוי ב"ר נתנאל הלוי רייזעמאן. באה לכאן בערך באותו תקופה שגיסו בא ושמש ברבנות בבראנקס ובפילאדלפיה.

מצבת הגאון רבי ברוך דוד כהנא על הביה"ח העתיק בצפת

שטר בשם "ספר המקנה" שהדפיס רבי שלמה יצחק טורנהיים לצורך בנין שכונה בירושלים עיה"ק

[illegible]

שערך והוציא לאור בסיועם של רבנים עם תוכן עשיר במשך השנים תרפ"א-תרצ"א ובה מופיעים מאמרים יפים לעורר בהם ע"ד חינוך הילדים בתורה ומצוות, לחזק ולהעמיד הדת על תילה ועוד, ונמנו עליו מאות אנשים מכל רחבי ארצה"ב (חלק מהם נמצאים בספריית חב"ד כרטיס מס. 79016).

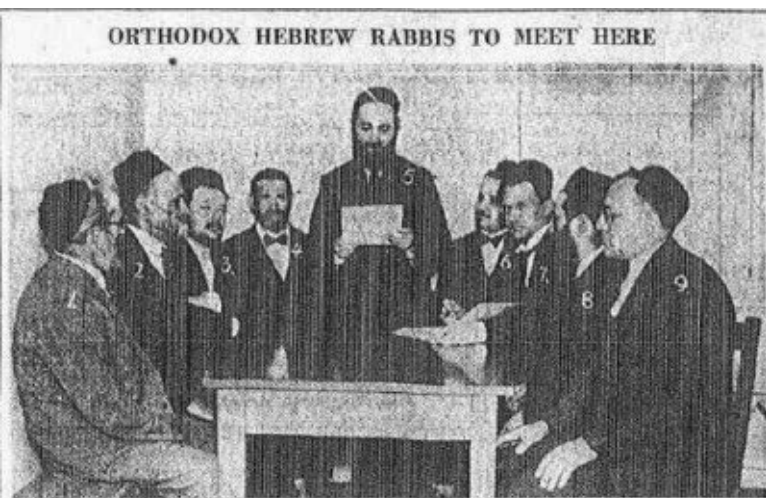
יהא זכרו ברוך

בביה"ח ההנכני דעיר ווארשא נמצא מציבה נפלאה זו של האיש רבי יעקב יצחק ב"ר חיים צוקער אשר ישב כל ימיו על תורה ועל העבודה ושאר תיאורים נשגבים, נפטר ביום ב' סיון שנת תרע"ב, אין אנו יודעים אבל אולי זהו אכן אביו של רבי ירחמיאל גדלי'.

מזל פור

[illegible]

בשורה מרבה
 צו די וויליאמסבורגער אידען
 ווענען מיין כשרה מודה!
 אום צופרייערען צו שטעלען אלע
 פרוםע ארטאדאקסישע אידען פון
 וויליאמסבורג דאס מיין מקה וואס
 שפיינט ויר אין
 274 באטהה ערשטע סטריט
 פארנער מארסי עוועניו. דאס ווין א
 מקה כשרה בלונדן ישראל אף
 הערדן פון הערדן האט איך גע
 שפייט פילעט טווענדיגער און איך
 האב די מקה געלאזט כשר'ן בדת
 מיט א ישראל און איך מיט אלע כאר
 טארישע צייט אימפארטאנטעס.
 פאר קריסטען האט איך א גאנץ בע
 וונדערען פלאץ אין מארסי עוועניו.
 און די פארנענדער רבנים האבען די
 מקה גע'שריט'ט וואס ווערען תשרים
 קען ויר יעדער איבערצייגען אריין
 קומענדיג אין מיין בערע: מקה:
 הרב הנאהן די ווענענדיקע מרגלות,
 רב יערה ישראל מיין יאקע,
 הרב די רחמיאל גלייזןקער,
 דער באטימאדער רב,
 הרב שלום ראבינאוויטש,
 פון באטהה געט סטריט שוהל
 הרב זמן ט. גאראבאוויטש,
 פון באטהה געט סטריט שוהל
 הרב אברהם געטסלעאם, פון שפער
 סטריט שוהל
 אכטונסעלע
 פרענק מיטעלבוים,
 פראפאדעטאר.

אסיפת רבני ברוקלין בשנת תרצ"ב, #8 הוא הרב צוקער

האדמו"ר מקיעוו-זלאטשוב רבי משה רוקח זצ"ל

צדקה וחסד ובעל מכניס אורח גדול, נתן לכל דבר שבצדקה יותר מכפי כחותיו, הי' ממאס העצבות ואוהב את השמחה, מסתפק במועט ושמח בחלקו, ועל הכל אמר ב"ה, כל מה דעביד לטב עביד. הוא למד תורה הרבה מתוך שמחה אפי' בעת צרתו ודחקו, בהיותו עוד ברוסיה חלק לימודיו בכל יום ב'פ'ר'ד'ס. ובו נתקיים עפ"ר והי' ברכה כדרשת חז"ל."

וכמו כן קבלו את הסכמותיהם של גדולי העיר. וכדאי לצטט מדבריהם המעידים על אישיותו ודמותו הגדולה של האדמו"ר.

הג"ר יוסף אלי' הענקין: **אבא בשורות אלה להעיד שהכרתי את הרב הצ' ר' משה בהרה"צ ר' שלמה רוקח זצ"ל, שנקרא קיעווער רבי, שהיה למדן מופלא ושוקד על התורה בנגלה ונסתר, ושמעתי ממנו כמה פעמים חידושי תורה מתובלים בפלפול, רמז ומוסר.**

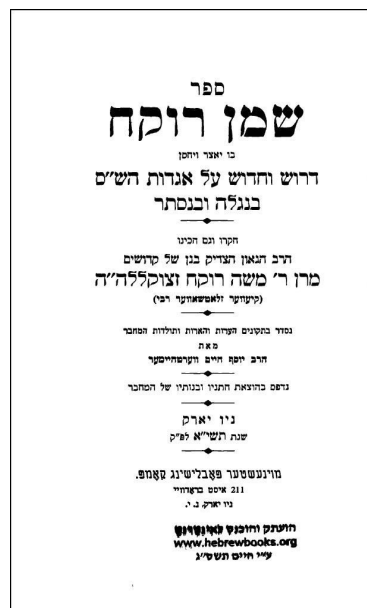
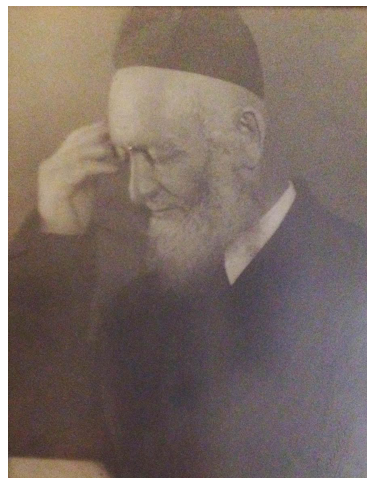
הגאון רבי משה פיינשטיין: **והמחבר האדמו"ר הרה"צ ר' משה רוקח ז"ל היה מפורסם לצדיק וגדול בתורה וביראה.**

יצויין שהספר בנוי על דברי חז"ל, מדרש, ושולחן ערוך והרבה מדברי הזוהר הקדוש, וכל דרכו ברמזים וגימטריאות, ראשי תיבות ודברי קבלה.

נפטר ביום ה' ניסן שנת תרצ"ט והובא לקבורות בחלקת 'צמח צדק ליובאוויטש' שבביה"ח מט. יהודה שבקווינס.

נוסח מציבתו: **ספרו שמן רוקח / פ"נ / אדמו"ר הרב הקדוש / ר' משה בן הרב / ר' שלמה רוקח / קיעווער זלאטשיווער רבי / מחבר ספר "שמן רוקח" / על אגדות הש"ס / נכד הצדיק הרב / ר' משה זלאטשיווער ז"ל / ונכד הצדיק הגאון הקדוש / ר' אלעזר רוקח / אמסטערדאם זי"ע / נתבקש בישיבה של מעלה / ביום שבת קודש / ה' ניסן תרצ"ט / תנצב"ה**

הרוצה להצטרף לרשימת מקבלי הגליון ולהמעוניינים להתקשר אל מורשת חכמי אמעריקא יכולים לכתוב לכתובת המייל של המכון moreshesamerica@gmail.com

ובהיות שכבר הזכרנו שני אישיים שנשא את אדרת האדמו"רית פה בארה"ב למרות שלא ידוע אודות אבותיהם שגם הם התעטפו באותה חלוקה, נעמוד עכשיו על אישיות נוספת שנקרא בשם אדמו"ר וזכה להערצתם של גדולי ישראל והוא הרב הצדיק רבי משה רוקח שהיה נקרא האדמו"ר מקיעוו-זלאטשוב, אשר גם ממנו רק המעט הוא ידוע.

הרה"צ רבי משה רוקח נולד בעיר דובנא שבגאליציה בשנת תרכ"ח לערך לאביו הרה"ג ר' שלמה רוקח ולאמו מרת איידל לבית לערנער וכנראה שגם היא היתה בת למשפחת רבנים. נשא אשה וישב אחרי חתונתו בדובנא ונולדו להם ארבעה בנות, ולאחרי זמן נפטרה עליו אשתו ל"ע.

אביו רבי שלמה רוקח היה בנו של הצדיק רבי אברהם'לע רוקח מבראד בן הצדיק רבי משה רוקח מזלאטשוב בנו של הגאון והצדיק רבי אלעזר רוקח מאמסטערדאם ובעל מעשה רוקח זי"ע (יצא מכך שהאדמו"ר מקיעוו היה נכדו של בעל המעשה רוקח בדיוק מספר הדורות כמו הרה"ק בעל השר שלום מבעלזא זי"ע ששניהם היו דור רביעי אליו).

לאחרי הטבח הנורא במשך הפרעות והפוגרומים שעברו על ערי רוסיה בסביבות שנת תרע"ט שהפריעו ובלבול את הכל, נמלט לנפשו לעיר הגדולה קיעוו ומשם לחעלמא שבפולין, ובקיץ שנת תרפ"ד הגיע לחופי באסטאן שבארה"ב ובהמשך התיישב על רחוב הענרי שבמורד המזרחי של העיר מאנהעטן שבניו יארק.

אחרי הגירתו לארה"ב מרוסיה נשא בשנת תרפ"ו שנית את האשה מרת פייע רחל בת איש אחד תושב נוא יארק בשם ר' ארי' לייב פיטסבורג (היא נפטרה י"ז סיון ונקברה בקברת אבותיה בביה"ח וואשינגטאן שבב"פ).

פה בארה"ב ישב והגה על התורה ועל העבודה והיה נערץ אצל מוקיריו, גם עסק הרבה בכתובת חידושי תורה ובמיוחד עפ"י רמז. לאחר פטירתו הוציאו חתניו לוקחי בנותיו את ספרו 'שמן רוקח', ולהלן הוא דברי הערכה נפלאה שכתבו עליו בפתח ספרו:

"הרב הגאון הצדיק בנש"ק משלשלת היוחסין מרן ר' משה רוקח זצוקללה"ה הי' חריף ובקי בנגלה ובנסתר, חסיד ועניו ובעל רוח כביר, אוהב ישראל גדול במלוא המובן של המלה, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, מלמד זכות על כל אחד מישראל, והשפיע מרוחו עליהם, ורבים השיב מעון, הי' רודף